

Monialaisesti lasten ja nuorten mielenterveyttä tukemassa

VIP-verkostopäivä 21.11.2019

Tuire Sannisto, LT, yleislääketieteen el, ylilääkäri

Tampereen kaupunki

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

TAMPEREEN KAUPUNKI

PERHEKESKUS

Mukana elämässä.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Sosiaalipalvelut

Palvelulinjapäällikkö
Maria Päivänen

Johtoryhmä

Toimistopalvelut

Palveluesimies
Markku Itkonen

Terveyspalvelut

Toimistosihteerit
Ostopalvelusihteerit
Tekstinkäsittelijät

Yliääkäri
Tuire Sannisto

Perhepalvelut

Palvelupäällikkö
Terhi Huttunen

Lapsiperheiden
sosiaalityö

Lapsiperheiden
kotipalvelu

Perhetyö

Perhepiste Nopea

Etsivä työ

Perheoikeudelliset
palvelut

Sosiaalipäivystys

Lastensuojelun palvelut

Palvelupäällikkö
Heikki Sillanpää

Lastensuojelun virka-
aikainen päivystys

Lastensuojelun avohuollon
sosiaalityö

Tehostettu perhetyö

Palvelupäällikkö
Minna Kuusela

Kuusikon perhetukikeskus
lastensuojelun avohuollon
laitospalvelut

Kissanmaan
perhetukikeskus
lastensuojelun lyhytaikaiset
laitospalvelut

Leinolan perhetukikeskus
lastensuojelun pitkäaikaiset
laitospalvelut

Lastensuojelun
asiakasohjaus Luotsi ja
Ohjaustyö

Päiväperho
Päihdeongelmaisten
raskaana olevien ja pienten
lasten perheiden palvelut

Sijais- ja jälkihuollon
sosiaalityö

Lääketieteellinen työ

Yliääkäri
Tuire Sannisto

Äitiys- ja lasten-
neuvolat

Kouluterveyden-
huolto

Opiskeluterveyden-
huolto

Lasten ja nuorten
poliklinikka

Nuorisoneuvola

Ehkäisyneuvola

Ehkäisevä päihdetyö

Hoitotyö

Hoitotyön päällikkö
Leena Vekara

Äitiys- ja lasten-
neuvolat

Kouluterveyden-
huolto

Opiskeluterveyden-
huolto

Lasten ja nuorten
poliklinikka

Nuorisoneuvola

Ehkäisyneuvola

Ehkäisevä päihdetyö

Perheneuvola

Perheneuvolan johtaja
Sirku Rahikkala

Kasvatus- ja
perheneuvonta

Lastenpsykiatrinen
arviointi ja avohoito

Perheasioiden
sovittelu

Nepsy-työ

Puheterapia

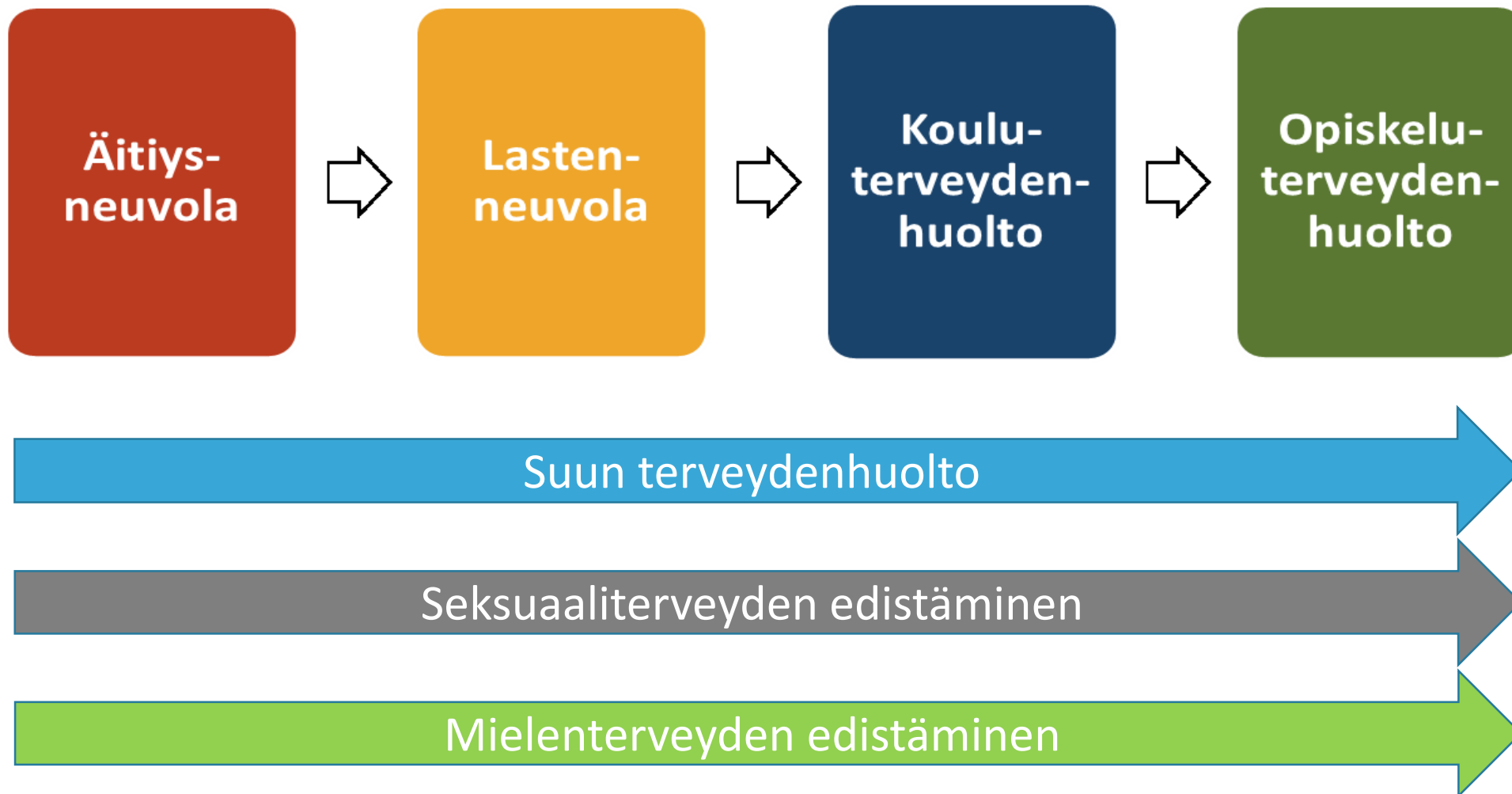
Johtava puheterapeutti
Kuusisalo

Neuvolaikäisten
puheterapia

Kouluikäisten
puheterapia

Aikuispuheterapia

Universaalipalveluiden jatkumo

”Lapsen mielenterveys on kuin talo”

LL Riikka Riihosta lainaten

- **Pohjatytöt:** riittävä fyysinen **terveys**, hyvät **unet**, monipuolinen **ravinto** ja **lämpimät ihmissuhteet** perheen ja muiden läheisten kesken
- **Talon lattia** muodostuu lapsen **hyvinvoinnista kasvatusympäristössään** (koti, päiväkot, koulu). Joskus tähän tarvitaan avustava aikuinen ja sopivat hoitoajat, joskus taas erityis- ja tukiopestusta, joskus pienempi opetusryhmä. Kotona tärkeää on **aikuisen jaksaminen**.
- **Seinissä** on paljon **struktuuria ja ennakoitua, myönteisiä kasvatuskäytäntöjä**
- **Katossa** on itsetunnon lisäksi lapsen erityiset kyvyt ja osaaminen, lahjakkuus, kaverisuhteet
- **Pääasia on pohja ja seinät – mitä niistä puuttuu, ei voi katolla korvata**
- Siksi tehokas apu pitää viedä **sinne, missä lapset ja nuoret ovat päivänsä** (+ strukturoidut vanhemmuusohjelmat myönteistä vuorovaikutusta tukemaan)

Monialainen työ lasten ja nuorten mielenterveyden tueksi – miten?

Johtaminen
Resurssit

**Ammattilaisten arvot,
osaaminen ja asenteet**

**Työkalut ja toiminta-
mallit arjessa**

Toisen työn tunteminen
Luottamus

Yhteinen asiakas, yhteinen näky?

**”Iso ajattelutavan muutos, joka pitää
tapahtua kaikkialla, ihan jokaisen
korvien välissä.”**

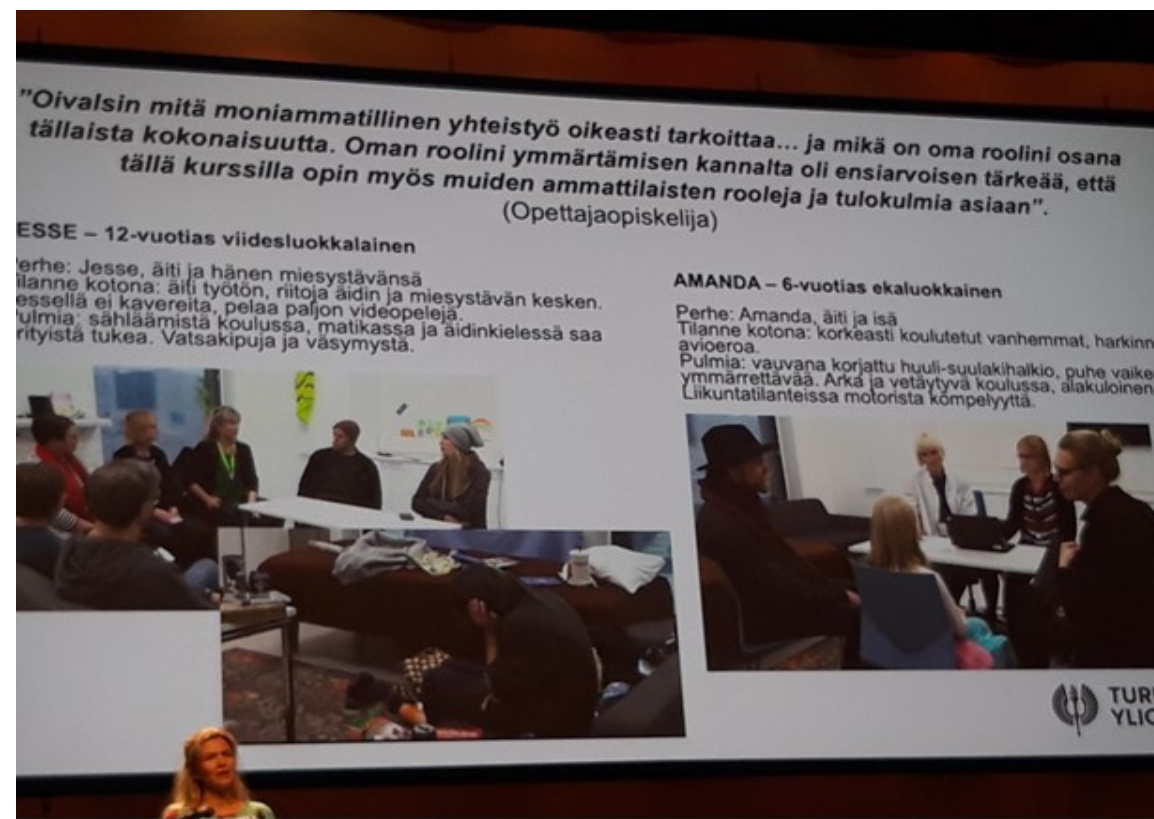
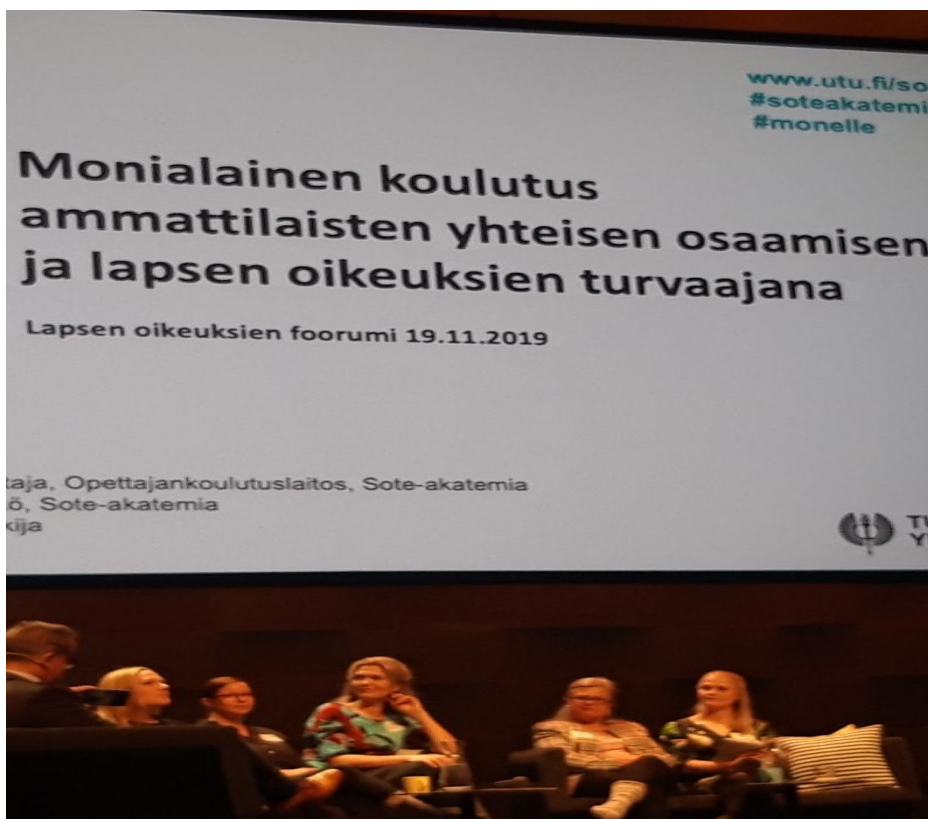
LAPE-koordinaattori Jaana Koski, Opetushallitus

Ammattilaisten arvot, osaaminen ja asenteet

- **monialainen** työ ja sen perusteet jo osana koulun ammattilaisten peruskoulutusta
- täydennyskoulutus
- **yhteiset** tilaisuudet
- **lainsäädännön** osaaminen
- **yhteinen ihmiskäsitys**
- **johtaminen** – monialainen johtaminen (opiskeluhuollon ohjausryhmä)
- yhteistoimintaa tukeva **toimintakulttuuri** johdosta koulutasolle asti
- yhteinen **arvojen** luominen/tunnistaminen – kuntastrategia?

Terveiset Hämeenlinnasta Ääni 19 – lapsen oikeuksien foorumi -tapahtumasta 19.11.2019

Poimintoja keskustelusta

*”Oivallukset yhteistyöstä jo opintojen aikana,
verkostojen voimaan luottaminen, toisilta oppiminen”*

- LAPE-koordinaattori Jaana Koski, Opetushallitus -

”Monialaisen työn avaimet:

- Halu **jakaa** osaamista*
- **Nöyryyttä** ottaa vastaan oppia muilta*
- Yhteinen kirkas **näkemy**s siitä, miksi työtä tehdään*
- **Johtaminen**”*

- ääni yleisöstä-

*”... Jotta monialainen yhteistyö olisi **vesitiivistä ja joustavaa.**”*

*”Pitäisi katsoa asiaa **lapsen näkökulmasta ja vanhemman näkökulmasta** – heille on ihan sama, mitä ammattiryhmää työntekijä edustaa, kunhan hänen asiansa tulee hoidettua.”*

*”Vaikka **erityisosaamista** tarvitaan, **geneerinen ymmärrys, yhteiset arvot** tarvitaan”*

*”**Yhteisiä** koulutuksia, yhteisiä virkistyspäiviä (mutta välillä täytyy päästä omalla porukalla nurisemaan)”.*

- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, 19.11.2020

Työkalut arjessa

- **oppilas- ja opiskeluhuollon lakisääteiset työmuodot**
 - yhteisöllinen oppilashuolto: opiskeluhuoltoryhmä
 - yksilökohtainen työ: monialainen asiantuntijaryhmä
 - Tampere: asiantuntijatiimi (th, psykologi, kuraattori)
- **muut yhteistyöpalaverit**
- **konsultaatiot**
- **joustavat työtavat, esimerkiksi**
 - kotikäynti kouluterveydenhuollosta
 - opettaja mukana terveystarkastuksessa
- **näyttöön perustuvat menetelmät**
 - esim. Lapset puheeksi -menetelmä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

- Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhuolto **yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen** opiskeluhuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhuollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.
- Opiskeluhuoltoa toteutetaan **opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.**

Kouluterveydenhuollossa

- matala kynnyks (ei stigmaa)
 - avovastaanotto lakisääteistä (mutta vain osa työtä)
- seuloa ja ennaltaehkäisevä työ
- koko perheen hyvinvoinnin näkökulma
- ohjaus, tuki, kannattelu
- hoidon tarpeen arviointi
- hoidollinen neuvontatyö (esim. IPC) ja lääkehoidon (ADHD) aloitus/seuranta mahdollisia resurssien, osaamisen ja paikallisen toimintamallin puitteissa

laki-
sääteisiä

Esimerkkejä monialaisista mielenterveyttä tukevista toimintamalleista

- monialainen **KEINU-tiimi** (esiopetusikäiset)
- perheneuvolan **nepsytiimi** ja nepsyterveydenhoitajan koulukäynnit
- yläkouluille **jalkautuvat psykiatriset sairaanhoitajat ja päihdeohjaaja**
- Perhepiste **Nopea** (perhetyö)
- lapsiperheiden sosiaalityö
- **Jelppi-tiimi** –pilotit
- perheneuvola, ml. lastenpsykiatrinen työ
- oma nuorisopsykiatrian pkl
- tulossa: **Nuorisovastaanotto**

Monialainen KEINU-tiimi

- Tiimiin kuuluu
 - terveydenhoitaja (2-4 terveydenhoitajaa/tiimi)
 - neuvolalääkäri (tarv. äitiys- ja lastenneuvolalääkäri erikseen)
 - neuvolapsykologi
 - sosiaalityöntekijä/palveluohjaaja
 - perhetyöntekijä
 - perheneuvolan edustaja (sosiaalityöntekijä/psykologi)
 - varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Kokoonpano räätälöidään tarvittaessa
 - tiimiin voidaan kutsua myös muita asiantuntijoita tai perheelle tärkeitä tahoja
- Tiimin asiakkuuteen tullaan kenen tahansa siihen kuuluvan työntekijän välityksellä

Onko arki koululaisen kanssa yhtä vääntöä?
Onko nuoresi jämähtänyt koneelle?
Tuleeko kotiintuloajoista riitaa?
Huolestuttaako lapsesi kaveripiiri?
Onko huolta koulunkäynnistä?
Onko keskusteluyhteys kadonnut?

**Kouluikäisten
Jelppi-palvelu**

Arki kouluikäisen kanssa voi olla haasteellista.
Vastauksia ja ratkaisuja on vaikea löytää.
Aina ei edes tiedä mistä apua voisi hakea.
Näiden ajatusten kanssa et ole yksin.
Jelppi-tiimi tarjoaa apua arjen vaikeuksiin.

- Toiminta suunnattiin kouluikäisille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen
- Tavoitteena oli ongelmien tunnistaminen ja ehkäiseminen varhaisessa vaiheessa.
- Tuki kohdennettiin yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti.
- Moniammatillinen tiimi koottiin asiakkaan tarpeen mukaisesti.

Jelppi-palvelun tavoitteet

Kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä tueksi luotiin toimintamalli, joka auttaa tunnistamaan ja ehkäisemään ongelmia jo varhaisessa vaiheessa. Tarvittava tuki kohdistetaan yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti. Näin vältetään asiakasperheiden pompottelulta ja päällekkäisiltä palveluilta.

Jelppi-tiimi kootaan moniammatillisesti asiakasperheen tarpeen mukaan koulun oppilashuoltoa ja sosiaali- ja terveyspalveluita integroiden.

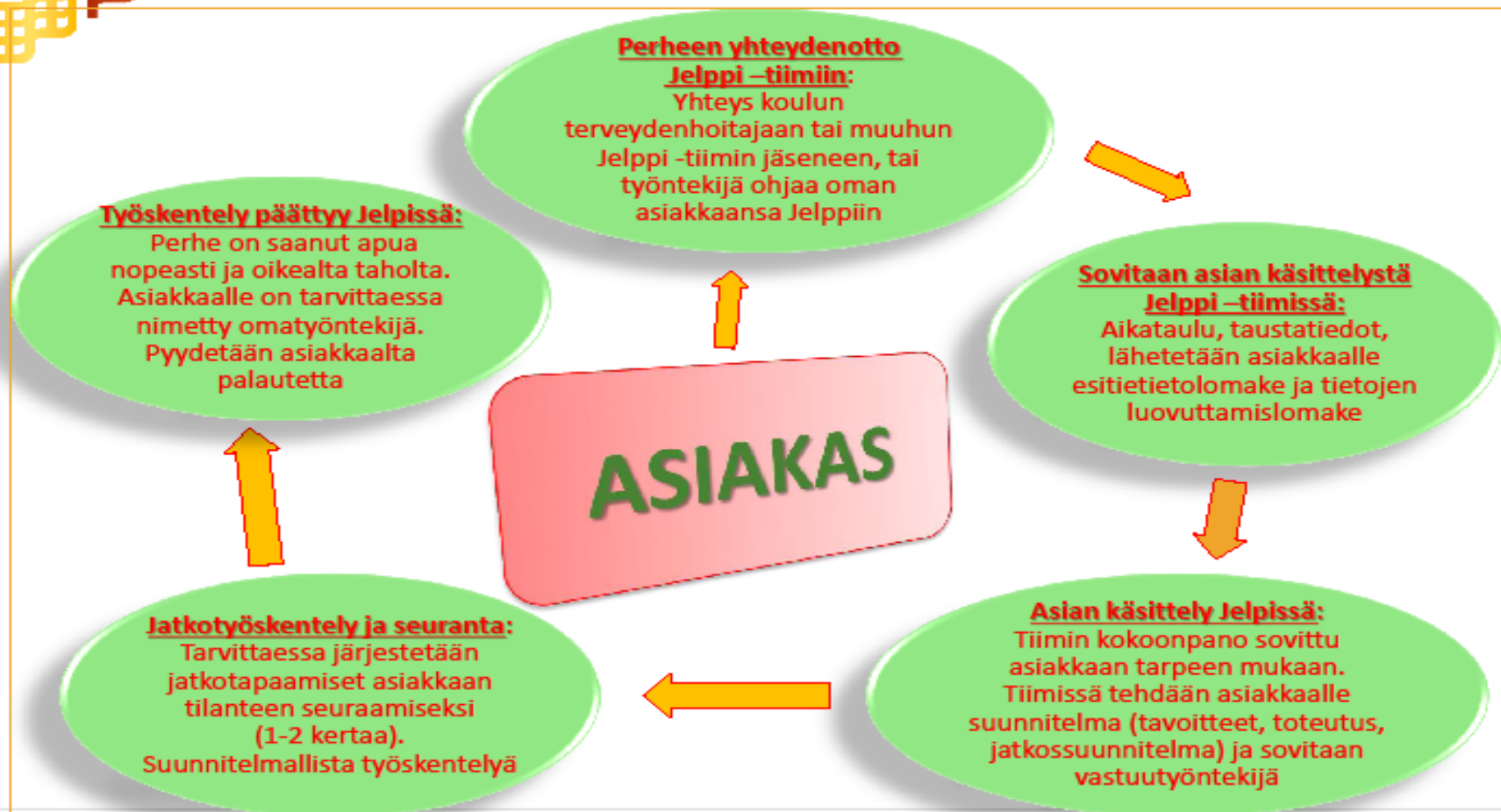
JELPPI-PALVELU

- Tarjoaa apua perheiden jokapäiväisiin haasteisiin.
- Moniammatillinen Jelppi-tiimi kootaan asiakkaan tarpeen mukaan ongelman ympärille.
- Pilottivaiheessa käytettävissä on sosiaalityön (koulukuraattori, sosiaalityöntekijä), terveydenhuollon (kouluterveydenhoitaja, koululääkäri, tarvittaessa suuhygienisti) sekä erikoissairaanhoidon osaamista (psykiatrinen sairaanhoitaja ja nuorisopsykiatri).
- Tavoitteena on kohdentaa tarvittavat tukitoimet oikea-aikaisesti ja joustavasti sekä toimia perustasolla tehokkaasti.
- Pyritään välttämään eri ammattilaisten tekemään päällekkäistä työtä ja asiakkaan asian siirtoa viranomaiselta toiselle.

TAMPEREEN JELPPI -tiimimalli

14.4.2016

 TAMPEREEN KAUPUNKI

Linnainmaan kouluikäisten perheet -työryhmä
Parempi arki -hanke

parempi
arki

Kouluikäisten

Jelppi-palvelu

Täytettäväksi ennen Jelppi-tiimiin tuloa

Asiakkaan yhteystiedot

Huoltajan nimi: _____

Huoltajan osoite: _____

Huoltajan puh: _____

Huoltajan nimi: _____

Huoltajan osoite: _____

Huoltajan puh: _____

Lapsen nimi: _____

Lapsen koulu ja luokka: _____

Taustatiedot

Mihin asiaan toivotte apua Jelppi-tiimiltä:

Arvioikaa alla olevalla asteikolla, millainen tilanteenne on tällä hetkellä. Valitkaa sopivin. 4= pahin mahdollinen tilanne ...10 = tilanne, jossa ongelma on ratkennut ja elämä tuntuu tyydyttävältä

4 5 6 7 8 9 10

Mitä keinoja olette jo kokeilleet, jotta muutosta tapahtuisi parempaan suuntaan?

Tavoitteet

Millaiseksi toivotte tilanteen muuttuvan?

Millä tavalla voimme JELPPI- tiimissä olla teille avuksi?

Annan suostumukseni siihen, että minulle ja huollossani oleville lapselle/lapsilleni annettavan palvelun, tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi Jelppi -tiimin jäsenillä (mm. terveydenhoitaja, koululääkäri, koulukuraattori, sosiaalityön edustaja tai muu asiakkaan kanssa sovittu taho) on oikeus saada ja luovuttaa minua ja huollossani olevia lapsia koskevia tietoja, jotka ovat tarpeellisia minun/ lapseni/ lasteni fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia koskevien asioiden käsittelemisessä.

Suostumus on voimassa toistaiseksi. Voin halutessani peruuttaa suostumukseni ilmoittamalla siitä edellä mainituille Jelppi -tiimin jäsenille.

Päiväys ja allekirjoitus

Päiväys: ____ / ____ Allekirjoitus: _____

Koulun toimijoiden ja erityispalveluiden yhteistyö

- **Erikoissairaanhoido (lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria)**

- konsultaatiot
- sujuvat ja selkeät hoitopolut & lähete- ja palautekäytännöt
- työnohjaus
- jalkautuva työ (kuten psyk. sairaanhoitajat)
- menetelmätuki
- kumppanuus

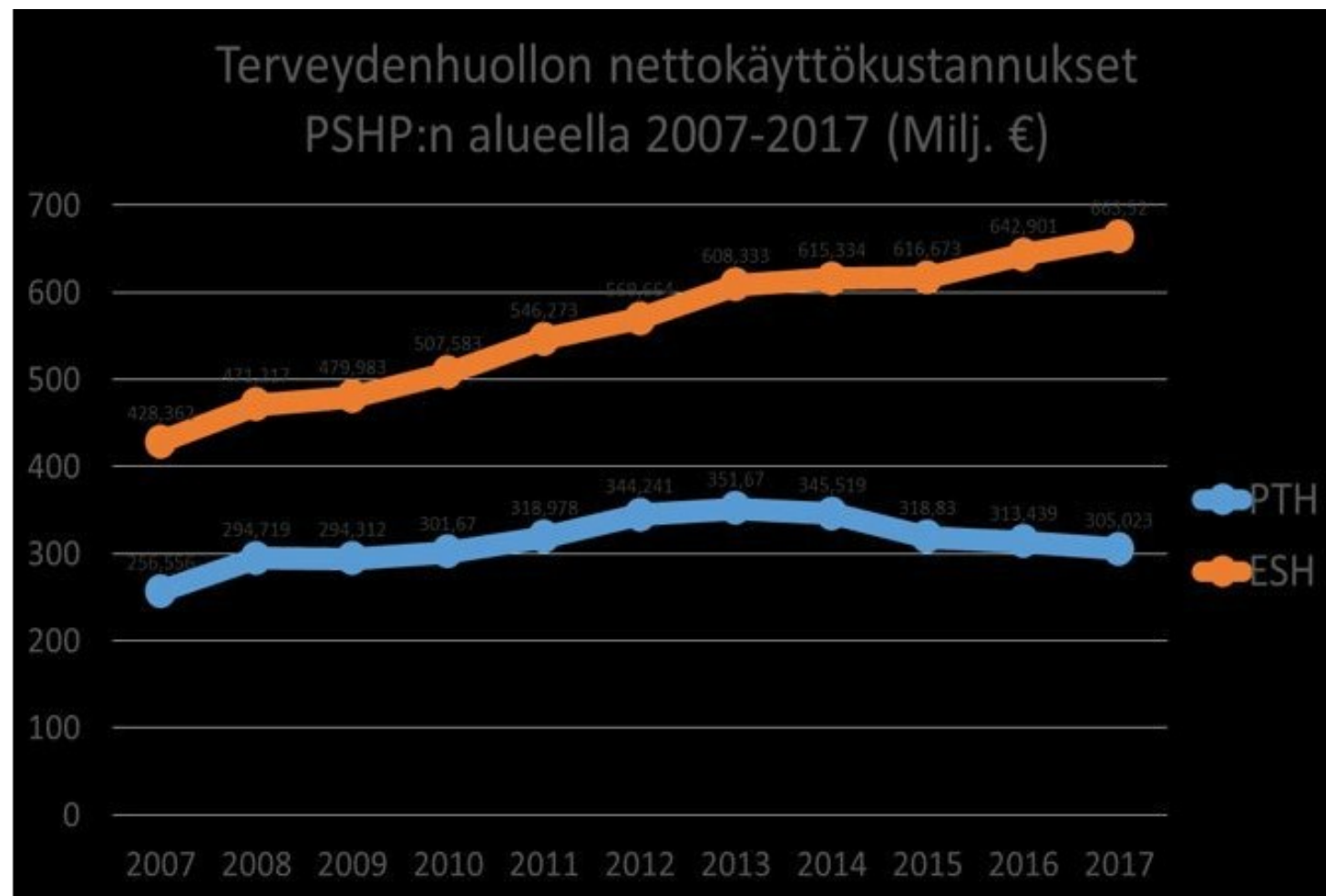
- **Lastensuojelu**

- muut sosiaalipalvelut lähtökohtaisesti ensisijaisia
- lastensuojeluilmoitusvelvollisuus kaikilla!
- kumppanuus

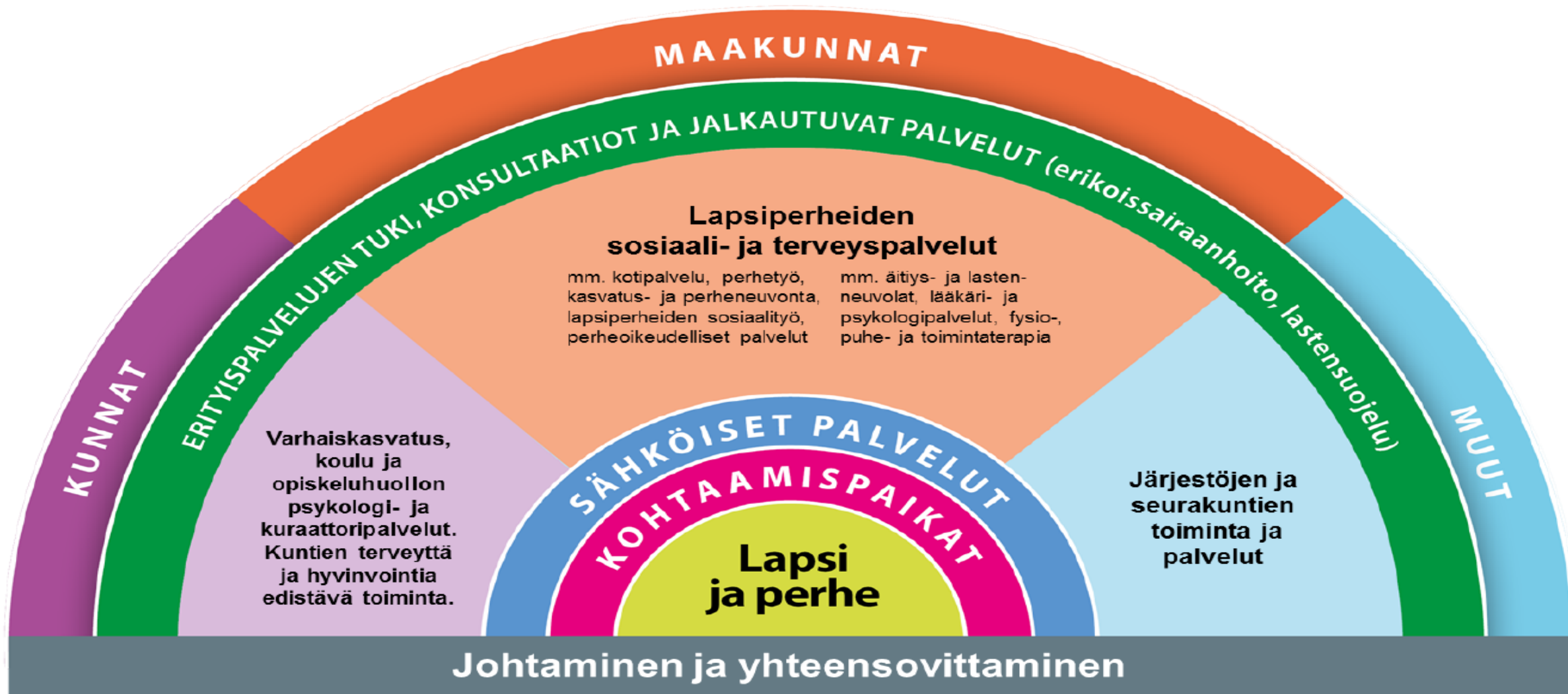
Perusterveydenhuollon ja koulun toimintaresurssit!

- ammattilaisten määrä (ja laatu) kaikissa ammattiryhmissä
- luokkakoot
- tuen resurssit
- riittävät tuen resurssit vähentävät medikalisaatiota
- tasapaino perus- ja erityispalveluiden kesken

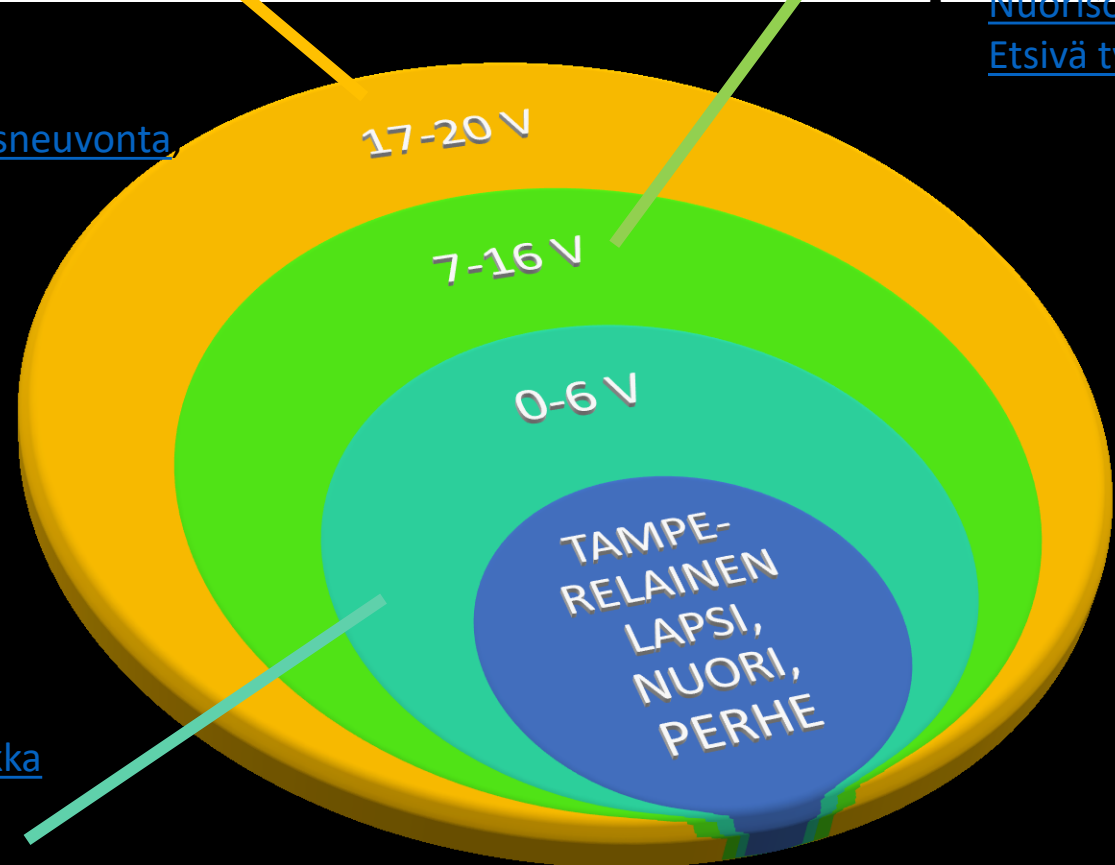
Ja vielä...

- **mielenterveyden** tukeminen on **oppimisen** tukemista ja päin vastoin
- toimiva, riittävästi resursoitu **oppilashuolto ja/vai muita toimijoita** kouluille arjen tueksi?
 - kaikessa resursoinnissa huomioitava alueelliset/koulukohtaiset tarpeet – ei vain nuppiluku!
 - **positiivinen diskriminaatio**
 - **psykiatristen sairaanhoitajien** työtä toteutetaan kouluilla monenlaisin eri mallein
 - arviointia ja tutkimusta tarvitaan
 - sosionomit, ohjaajat, nuorisotyöntekijät jne.
 - selkeät tehtäväkuvat, tiedonsiirtokäytännöt
- hyvinvointia tukevat **tilaratkaisut**
 - työrauha, tuttuus ja turvallisuus niitä tarvitseville
- **saattaen vaihtaminen** eteenpäin toiselle asteelle, suunnitelmat **ajoissa**
- koulu osana alueensa **perhekeskusta**

Verkostomainen
toimijoiden, palveluiden ja
toimintojen sekä
yhteisten sopimusten ja
toimintamallien
kokonaisuus

LUONNOS

- [Opiskeluterveydenhuolto](#)
- [Lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, opiskelijahuolto](#)
- Tredu Kohtaamot
- Nepsy-tuki
- [Ohjaamo, Pajasto](#)
- [Nuorisopalvelut](#) ->17v
- [Etsivä työ](#)
- [Ehkäisy- ja seksuaaliterveysneuvonta, Nuorisoneuvola](#)

- [Kouluterveydenhuolto](#)
- [Perusopetus, oppilashuolto](#)
- [Lasten ja nuorten poliklinikka](#)
- Perusopetuksen Nepsy-tiimi
- [Perheneuvola](#) alle 13v lapsille ja perheille
- [Nuorisopalvelut](#) 0v-> [Etsivä työ](#)

[Kirjasto- ja kulttuuripalvelut, Vapaa-aikapalvelut](#)

terveydenhuollon lääkäri- ja hoitajapalvelut, [fysio-](#), [puhe-](#), [ravitsemus-](#) ja [toimintaterapia](#) sekä [suun terveydenhuolto](#)
[Kotipalvelu](#) ja [perhetyö](#) (alle 18v lapsiperheille, toimintatapaistenä alle kouluikäisten lasten palvelut)

[Lapsiperheiden sosiaalityö](#)
[Perheoikeudelliset palvelut,](#)

neuvonnan ja tukipalvelut (mm. MLL, seurakunta, nuorisoyhdistykset ry)

[Nepsy-tukitiimi](#) (Perheneuvola)

[Perhepiste Nopea](#) (6-17v)

toimintapaikat
ja muut palvelut

- [Äitiys- ja lastenneuvola](#)
- [Lasten ja nuorten poliklinikka](#)
- [Varhaiskasvatus](#)
- [Esiopetus, oppilashuolto](#)
- [KEINU- lapsiperheiden monialainen tiimipalvelu](#)
- Varhaiskasvatuksen Neuvola
- [Perheneuvola](#)
- [Kulttuurilähete](#) 3-36 kk

Varmistetaan

1. Aidosti matala kynnyks – kouluympäristön hyödyntäminen – oppilashuoltoon pääsy
2. Pällekkäisten arviointien välttäminen
3. Konsultaatiotuki ammattilaisille
4. Tiedonkulku lainmukaisesti ja asiakasta osallistaen
5. Koko perheen hyvinvoinnin näkökulma
6. Aidosti yhteinen työ ja tavoite!

Hyödyllisiä linkkejä

Luo luottamusta - suojele lasta - opas ja verkkovalmennus yhteistyöstä:

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/ajankohtaista/luo-luottamusta-suojele-lasta-opas-ja-verkkokoulutus-yhteistyosta>

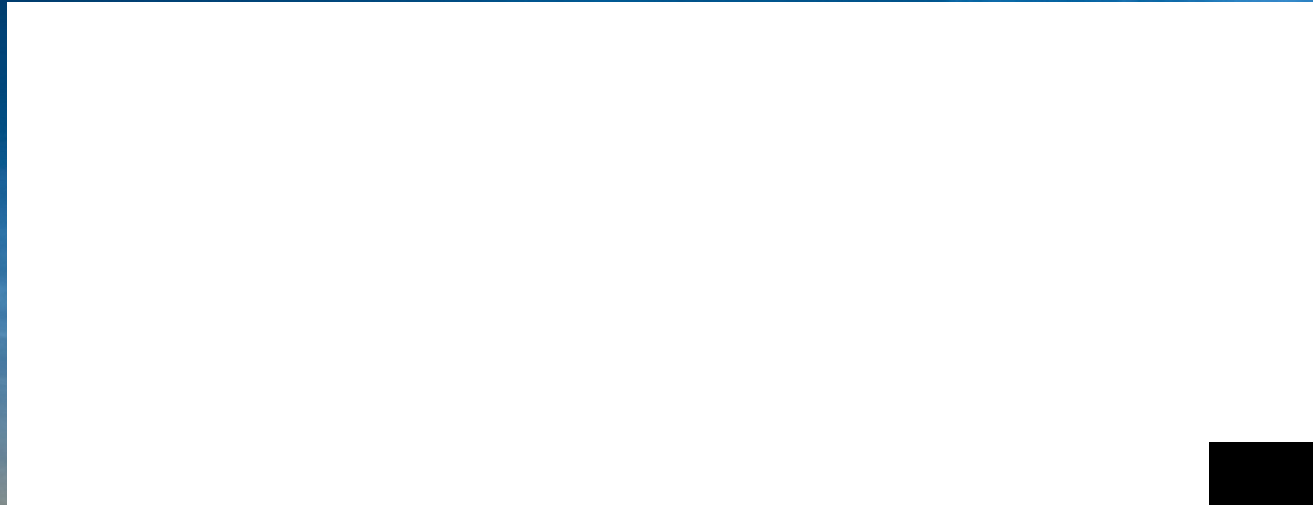
Yhteisestä työstä hyvinvointia: opiskeluhuoltoryhmä perusopetuksessa:

<https://www.julkari.fi/handle/10024/136782>

Kouluterveydenhuolto (THL): <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhuolto/kouluterveydenhuolto>

Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille:

<http://www.julkari.fi/handle/10024/110484>

Kiitos!

Tuire Sannisto
tuire.sannisto@tampere.fi

TAMPEREEN KAUPUNKI

